

Студенти 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Висвітлено сучасний стан ринку страхування України. Розкрито нові напрями формування та функціонування світового ринку страхування. Проведено обробку статистичних даних стосовно розвитку страхування життя в окремих частинах світу.

Аннотация. Освещено нынешнее состояние страхового рынка Украины. Раскрыты новые направления формирования и функционирования мирового страхового рынка. Проведено исследование статистических данных по развитию страхования жизни в отдельных регионах мира.

Annotation. The article is devoted to the current state of the insurance market of Ukraine. The latest trends of formation and functioning of the global insurance market were revealed. The statistical data concerning the development of life insurance in some parts of the world was studied.

Ключові слова: страховий ринок, страхові компанії, страхування, страхові послуги.

Розвиток ринку страхування в Україні є найважливішим фактором становлення системи та покращення рівня соціального захисту громадян, та одним із найпотужніших джерел примноження коштів у розвиток національної економіки. Ринок страхування зараз є дуже розвинутим сектором небанківських фінансових послуг України, що накопичує близько 83 % загального обсягу активів цього сектору. Саме цим обумовлюється актуальність питання щодо дослідження походження ринку.

Різноманітні підходи до розвитку страхування перебувають у колі наукових інтересів достатньої кількості українських вчених. Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних основ функціонування ринку страхування здійснили В. Базилевич, Н. Внукова, М. Клапків, О. Філонюк [1 – 4] та дуже багато інших науковців, що плідно працюють у сфері економічних, фінансових та державно-управлінських проблем, але необхідним є більш ґрунтовне дослідження теми на основі статистичних даних і розробка певних заходів спрямованих на вирішення проблем у цій галузі.

Метою статті є аналіз страхового ринку України та виявлення основних напрямів розвитку світового ринку страхування.

Протягом другої половини 2012 року – першої половини 2013 року кількість страхових компаній в Україні, які мали дозвіл на здійснення страхової діяльності зменшилась на 31 компанію (більшість – 28 страхових компаній – Non-life). Посилення конкуренції та висока концентрація на ринку фінансових послуг стали основними причинами згортання бізнесу багатьох страхових компаній. Зважаючи на той факт, що 100 страхових компаній отримують 12 506,7 млн грн премій, що в свою чергу, складає 94 % обсягу сукупних премій, діяльність багатьох операторів страхового ринку є нерентабельною (понад 200 страхових компаній станом на 01.07.2013 р. отримують менше 1 % страхових премій). Унаслідок підвищення вимог до діяльності страховиків (в тому числі до статутного капіталу страхової компанії), обмеженості платоспроможного попиту клієнтів на послуги страхування, можливий подальший вихід із ринку операторів страхових послуг [5].

Сукупний обсяг активів страховиків за даними першої половини 2013 року збільшився на 7 638,9 (+13,59 %) до 63 863,6 млн грн переважно за рахунок збільшення частки інших активів (станом на 1 липня 2013 року частка інших активів складає 43,79 % сукупного обсягу активів) [5].

Протягом першого півріччя 2013 року валові премії зростали значно швидшими темпами, ніж чисті. Причиною є те, що обсяг зароблених платежів, переданих перестраховикам, збільшився на 3 382,2 млн грн. За даними першої половини 2013 року обсяг надходжень валових страхових премій порівняно з аналогічним періодом 2012 року збільшився на 4 752,40 млн грн (49,6 %) переважно за рахунок збільшення надходжень за видами страхування Non-life. Варто зазначити, що за підсумками першої половини 2013 року – 92,8 % (13 301,9 млн грн) від сукупної суми валових страхових премій (14 334,3 млн грн) займає сума валових премій, що були отримані страховиками з інших видів страхування, аніж страхування життя. На суму страхових премій зі страхування життя припадає лише 7,2 % (1 032,4 млн грн) від загальної суми валових страхових премій (таблиця).

Таблиця

Динаміка валових страхових премій у розрізі видів страхування

Види страхування	I півріччя 2012		I півріччя 2013		Відхилення	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%

© Макарова А. М., Макарова В. М., 2014

Страхування Life	770,4	8,04	1032,4	7,20 %	262	34,01
------------------	-------	------	--------	--------	-----	-------

Страховання Non-life	8 811,50	91,96	13 301,90	92,80 %	4 490,40	50,96
Добровільне особисте страхування	1 276,20	13,32	1 535,00	10,71 %	258,80	20,28
Добровільне майнове страхування	5 240,20	54,69	8 291,30	57,84 %	3 051,10	58,22
у тому числі страхування фінансових ризиків	815,40	8,51	1 978,30	13,80 %	1 162,90	142,62
Добровільне страхування відповідальності	550,70	5,75	1 620,00	11,30 %	1 069,30	194,17
Недержавне обов'язкове страхування	1 744,40	18,21	1 855,60	12,95 %	111,20	6,37
у тому числі страхування цивільної відповідальності власних транспортних засобів	1 388,10	14,49	1 467,40	10,24 %	79,30	5,71
Державне обов'язкове страхування	0,00	0,00	0,00	0,00 %	–	–
Усього	9 581,90	100,00	14 334,30	100,00 %	4 752,40	49,60

Окремо треба відзначити, що обсяг зароблених валових премій за договорами страхування життя збільшився на 34,01 % (або на 262 млн грн) та на кінець I півріччя 2013 року становив 1 032,4 млн грн (у тому числі валові премії, отримані від фізичних осіб – 966,6 млн грн). Частка корпоративного страхування життя в отриманих валових страхових платежах за договорами страхування життя є низькою та станом на 01.07.2013 р. становить лише 6,37 %. Причиною цього є той факт, що суми внесків за договорами довгострокового страхування життя припадають до фонду оплати праці як виплати соціального характеру, що відповідно, є базою для нарахування єдиного внеску. Тому, на думку автора, зважаючи на високу ставку за ЄСВ, швидше за все, частка корпоративного страхування життя в майбутньому не тільки не зростатиме, а й навіть зменшуватиметься [5].

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) за результатами I півріччя 2013 року зменшився та становив 21,4 % (за I півріччя 2012 року – 27,8 %). Таке зниження частково обумовлене відновленням "схемного" перестраховання. Високий рівень чистих страхових виплат спостерігався за добровільним особистим страхуванням – 44,0 %, за недержавним обов'язковим страхуванням цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 37,1 %, а також за добровільним майновим страхуванням – 17,8 %. Слід також зазначити, що рівень страхових виплат за договорами страхування фінансових ризиків знизився та складає наразі всього 4,2 % (47,3 % станом на 01.07.2012 р.). Протягом аналізованого періоду обсяги валових премій, сплачених на перестраховання, збільшилися на 3 382,2 млн грн (переважно за рахунок збільшення переданих валових премій страховикам – резидентам). За договорами перестраховання ризиків за I півріччя 2013 року українські страховики сплатили страхових премій у перестраховання на суму 4 718,3 млн грн (за I півріччя 2012 року – 1 336,1 млн грн). Співвідношення вихідного перестраховання до валових страхових премій за результатами I півріччя 2013 року становило 32,92 % (за I півріччя 2012 року – 13,94 %).

Протягом аналізованого періоду співвідношення валових виплат до отриманих валових премій зменшилось на 11,2 пп. та зараз становить 15,93 % (27,13 % станом на 01.07.2012 р.). Також слід звернути увагу на те, що понад 50 % страхових виплат було здійснено на користь фізичних осіб. Однак за I півріччя 2013 року страхові виплати страхувальникам – фізичним особам становили 1 242,6 млн грн (більше, ніж половина виплат здійснена за договорами КАСКО та ОСЦПВ), тобто на 7,8 % менше, ніж за відповідний період 2012 року. Рівень валових страхових виплат фізичним особам станом на 01.07.2013 р. становить 26,8 % [5].

Сформовані страхові резерви станом на 01.07.2013 р. становлять 13 410,8 млн грн та порівняно з результатом 01.07.2012 р. збільшилися на 22,95 % (2 503,4 млн грн). Розподіл резервів на категорії "технічні резерви" та "резерви зі страхування життя" станом на 01 липня 2013 року залишився приблизно таким самим, як і станом на 01 липня 2012 року. Станом на 01.07.2013 р. на технічні резерви припадало 74,01 %, а на резерви зі страхування життя – майже 26 % [5].

Щодо світового ринку страхування слід зауважити, що лідером у 2013 році, як і завжди є США з часткою 27,55 %. У 2012 році частка цієї країни складала 26,22 %. На другому місці опинилася Японія (14,18 %), на третьому Великобританія (6,75 %). До п'ятірки лідерів також відносяться Китай із часткою 5,32 % і Франція – 5,26 %. Німеччина посіла шосте місце з часткою в 5,03 %.

Цікаво, що зниження зборів премій в основному показали європейські країни. Так, певної динаміки зростання в 2013 році досягнути вдалося тільки таким країнам: Німеччина (зростання на 0,3 %), Швейцарія (2,4 %), Ірландія (2,0 %), Бельгія (4,9 %), Люксембург (32,6 %), Росія (14,8 %), Фінляндія (6,1 %), Норвегія (9,9 %), Польща (5,3 %), Туреччина (6,3 %), Україна (6,8 %) і Білорусь (15,2 %). Росія знаходиться на двадцять четвертому місці з преміями \$26,027 млрд (без урахування ОМС) і часткою в 0,56 %, Україна посіла 50-те місце з показником \$3,047 млрд і часткою 0,07 % [6]. Обсяг премій зі страхування життя збільшився на 2,3 % – \$2 621 000 000 000.

Але, незважаючи на істотні показники, темпи зростання все ж таки нижче, ніж до кризового періоду. На ринках, що розвиваються, обсяг премій зі страхування життя збільшився на 4,9 %.

Отже, підбиваючи підсумки, слід зазначити:

Страховий ринок в Україні дотепер перебуває на першому етапі розвитку. Хоча окремі його ланки стрімко розвиваються, рівень страхового покриття залишається на низькому рівні (він складає лише 3 – 5 %, порівняно з країнами Західної Європи – понад 95 %). Слід зазначити, що в Україні мають розвиток тільки класичні види страхування – КАСКО, майнове страхування, в той час як, наприклад, медичне страхування знаходиться у стадії зародження. У першу чергу це зумовлено рівнем доходів населення. Страхування "Life" в Україні поки не освоєно, і для вітчизняних страхових компаній досі є недоступним. Зумовлено це, по-перше, низькою капіталізацією

українських страхових компаній, по-друге, неготовністю вітчизняних страхових компаній працювати з незначними сумами окремого страхувальника, та їх орієнтованістю на фінансово-промисловий бізнес.

Отже, у підсумку слід визначити, що ринок страхових послуг України активно розвивається, проте якщо порівнювати зі світовими тенденціями, характеризується незначними показниками. Якщо в економічно розвинутих країнах на душу населення сума страхових внесків перевищує USA 1 000, а у світі в середньому – USA 615, на Україну, страхових премій отриманих у світі, припадає менше, ніж один відсоток, тобто спостерігається суттєве відставання від передових країн світу.

Наук. керівн. Мащенко М. А.